CONCEPT

GEMEENTELIJK MONUMENT **GM-nummer //**

Algemene gegevens

Adres	: Alexanderstraat 4
Postcode, Plaats	: 3314 ZH, Dordrecht
Kadastraal	: DDT00 K 2930
Wijk	: Nieuw-Krispijn, Oranjebuurt

Algemene omschrijving

Bouwjaar / verbouwing	: 1909
Architect / aannemer	: G. van Hoek
Opdrachtgever	: G. van Hoek
Oorspronkelijke functie	: woonhuis
Huidige functie	: woonhuis
Bouwstijl	: eclectisch, invloeden chaletstijl en Jugendstil

Algemene beschrijving

Woonhuis maakt als tussenpand dat deel uit van een blok van drie geschakelde woningen, gebouwd in 1909 als een van de eerste woningblokken in de Alexanderstraat.

Historie gebied

De Oranjebuurt ten zuiden van het station is een woonwijk met vooroorlogse en na-oorlogse bebouwing. De begrenzing van het vooroorlogse gebied wordt gevormd door de Dubbeldamseweg Zuid, de Mauritsweg, de Frederikstraat en de Mariastraat. Dit gebied was tot het begin van de 20e eeuw vrijwel onbebouwd, waarbij de Dubbeldamseweg de hoofdverbinding vormde tussen de stad Dordrecht en Dubbeldam. De spoorweg naar Breda (1872) was een ingrijpende verandering voor het landelijke buitengebied waarbij Dubbeldam grond moest afstaan aan de stad. De aanwezige bebouwing aan de Dubbeldamseweg bestond uit enkele buitenplaatsen, hoeves, molens en schaarse 19e-eeuwse bebouwing.

Vanaf 1904 tot ca. 1916 werd zowel ten oosten als ten westen van de Dubbeldamseweg het gebied tot aan de begraafplaats en de spoorwegovergang bebouwd. Het oostelijk deel, de Bloemenbuurt werd gerealiseerd door de Stichting Woningzorg en particulieren. De westelijke zijde kwam geheel tot stand dankzij particulier initiatief. Zo ontstonden enige straten met een ensemble van arbeiderswoningen met veel groen en gevarieerde bebouwing. Het wijkje is een voorbeeld van woningbouw onder de eerste Woningwet (1901), zonder stedenbouwkundig kader.

De grootste ontwikkelaar van de wijk was Gerrit Hoek, die zich van timmerman in loondienst had ontwikkeld tot aannemer/ontwikkelaar. In de beginjaren tekende hij zelf zijn projecten totdat het bedrijf begon te groeien en hij tekenaars en bouwkundigen in dienst nam. Vanaf 1906 had hij een compleet bedrijf waarvoor hij in de Sofiastraat een werkplaats bouwde met een bovenwoning voor zijn gezin. Dit werd al snel te klein en in 1910 bouwde hij een grotere werkplaats met magazijn, kantoor en woonhuis in de Frederikstraat, die zou uitgroeien tot een complete timmerfabriek, de Dordrechtsche Electrische Timmerfabriek De Industrie. De Eerste Wereldoorlog en de daaruit volgende economische malaise zorgde voor het einde van de timmerfabriek die in 1917 geliquideerd werd.

De wijk heeft in de loop van de tijd relatief weinig veranderingen ondergaan. Sommige woningen zijn wat ingrijpender gerenoveerd dan andere, maar het diverse karakter van de woningen met zijn veranda's, erkers en torentjes kenmerkt nog steeds deze buurt.

Ligging

Het woningblok staat aan de zuidkant van de Alexanderstraat bij de kruising van de Willemstraat en de Frederikstraat. De woningen staan met de nok haaks op de weg.

Hoofdvorm
Het woonhuis is gebouwd op een rechthoekige plattegrond van één bouwlaag met een zolder onder een zadeldak met verlengd wolfseind. De nummers 2 en 6 zijn identiek, nummer 4 heeft een gespiegelde plattegrond.

Bouwgeschiedenis
Alexanderstraat 2 t/m 6 werd in 1909 als een van de eerste blokken aan deze straat gebouwd. Gerrit Hoek was pas enkele jaren actief als ontwikkelaar en tekende zelf de woningen. Opvallend aan deze woningen zijn de in chaletstijl uitkragende balkons in de top van de gevels.

Van alle drie de woningen is deze in de meest originele staat.

Beschrijving exterieur
De voorgevel is gemetseld in een bruine baksteen in kruisverband met gesneden voeg. Vensteropeningen hebben een hardstenen onderdorpel en een getoogde strek van rode verblendsteen met accenten in gele steen. De originele voordeur heeft een cirkelvormig motief doorbroken door stijlen en een regel en is voorzien van een klein smeedijzeren rooster. De deur heeft een bovenraam voorzien van glas-in-lood in geometrisch motief. Links van de voordeur zijn twee vensters met schuiframen, voorzien van dubbel glas. De bovenramen van glas-in-lood zijn bewaard en staan op de vensterbank tegen de inkijk. In de top van de gevel bevinden zich openslaande deuren naar het uitkragende balkon. Aan alle zijden is zowel boven als onder een open houten hekwerk van gestoken stijlen en regels aangebracht. Het wolfseind van het dak functioneert als overkapping en wordt ondersteund door houten kolommen. Ten tijde van de opname was een van de kolommen in afwachting van een reparatie die inmiddels is uitgevoerd. Het dak eindigt met een licht overstek en een geprofileerde houten windveer, ondersteund door houten klossen. Onder de goten zijn opengewerkte houten klossen aangebracht. De dakbedekking bestaat uit de originele kruispannen met aan de voorzijde op de nok een siersmeed ijzeren spits.

Aan de achterzijde is op begane grond niveau de woning iets dieper. Links bevindt zich de achtergevel van de keuken, rechts een veranda onder plat dak. Vensteropeningen zijn licht getoogd. In de gevel van de keuken is een keukendeur met bovenraam met links daarvan een stolpraam met bovenraam. Bij de veranda bestaat het venster uit openslaande deuren met zijramen en bovenramen. Kozijnen en ramen zijn origineel evenals de bovenramen voorzien van eenvoudig glas-in-lood. Aan de buitenzijde is dit aan het zicht onttrokken door de plaatsing van voorzetramen. In de top van de gevel is een rechthoekig venster met een gemoderniseerd raam. De achtergevel bestond oorspronkelijk uit schoon metselwerk en is later geheel wit gekeimd.

Beschrijving interieur
De plattegrond van de woning bestaat uit een gang met een trap aan de rechterzijde, uitkomend bij de keuken. Links is de woonruimte verdeeld in een voor- en achterkamer, gescheiden door kasten-en-suite met schuifdeuren voorzien van glas-in-lood. In beide kamers is een zwart marmeren schouw en zijn de stucplafonds uitgevoerd met lijstwerk en een middenrozet (Jugendstil). Houten paneeldeuren zijn nog alle aanwezig. De houten trap heeft een trappaal van gestoken hout en een trapleuning met houten stijlen. Aan de muurzijde bevindt zich een smeedijzeren leuning.
De zolderverdieping is verdeeld in een voor- en achterkamer met daartussen de badkamer. Nog originele wanden bestaan uit houten schotten met kraaldelen.

Beschrijving tuin, erf, perceel
Het woonhuis grenst aan de voorzijde direct aan de openbare weg. Aan de achterzijde is een bescheiden tuin. Alexanderstraat 4 en 6 hebben een gedeelde schuur onder één dak. Deze is van latere datum en valt niet onder de bescherming.

Bronnen

Regionaal Archief Dordrecht
752-21 Het bouwen van drie woningen, 1909

Literatuur
L. van Hoek. *Baas Hoek. 1880-1958. De Geschiedenis van een Dordtse Pionier op sociaal gebied*. Dordrecht 1988.
B. Lamberts en A.F.J. Niemeijer. *Dordrecht. Architectuur en stedenbouw 1850-1940.* Zwolle 2002.

Opname 31 januari 2019, juli 2019

Waardering

Cultuurhistorische waarde
Het woningblok Alexanderstraat 2 t/m 6 heeft cultuurhistorische waarde als onderdeel van de Oranjebuurt die voor een groot deel in de periode 1904-1916 werd ontwikkeld door Gerrit Hoek, die in de wijk zijn aannemersbedrijf vestigde. De woningen zijn een representatief voorbeeld van woningbouw op particulier initiatief die onder de eerste Woningwet werden gerealiseerd.

Architectonische waarde
De woningen hebben architectonische waarde door de karakteristieke voorgevels. Van belang zijn de uitkragende balkons met de open houten hekwerken en de smeedijzeren spitsen op het dak. De woningen zijn gebouwd in een eclectische stijl die voor die tijd gebruikelijk was. De balkons zijn geïnspireerd door de chaletstijl, terwijl de voordeuren kenmerken laten zien van de Jugendstil. De woning is van belang door het interieur dat grotendeels in originele staat is en een goed voorbeeld van een arbeiderswoning uit het begin van de 20e eeuw. Van belang zijn onder andere de indeling met voor- en achterkamer, de kasten-en-suite, de geornamenteerde plafonds en de trap.

Situering
De woningen hebben ensemblewaarde in relatie tot elkaar en tot de overige vroeg 20e-eeuwse bebouwing in de omgeving. Het woningblok heeft stedenbouwkundige waarde door de ligging aan een driesprong van wegen en als eerste blok aan deze zijde van de Alexanderstraat.

Gaafheid
Het gehele woningblok is van belang door de redelijke gaafheid van de voorgevels. Alexanderstraat 4 is van belang door de gaafheid van het exterieur met originele vensters aan de voor- en achterzijde en het interieur, dat behalve moderniseringen van badkamer en keuken vrijwel in originele staat is.

CONCEPT

Aan deze tekening kunnen geen rechten worden ontleend *08 Februari 2019*

Schaal 1:500

0 5 10 15m

CONCEPT

Alexanderstraat 2,4 en 6, juli 2019

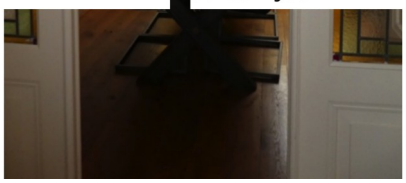
met zicht op de Willemstraat

achterzijde

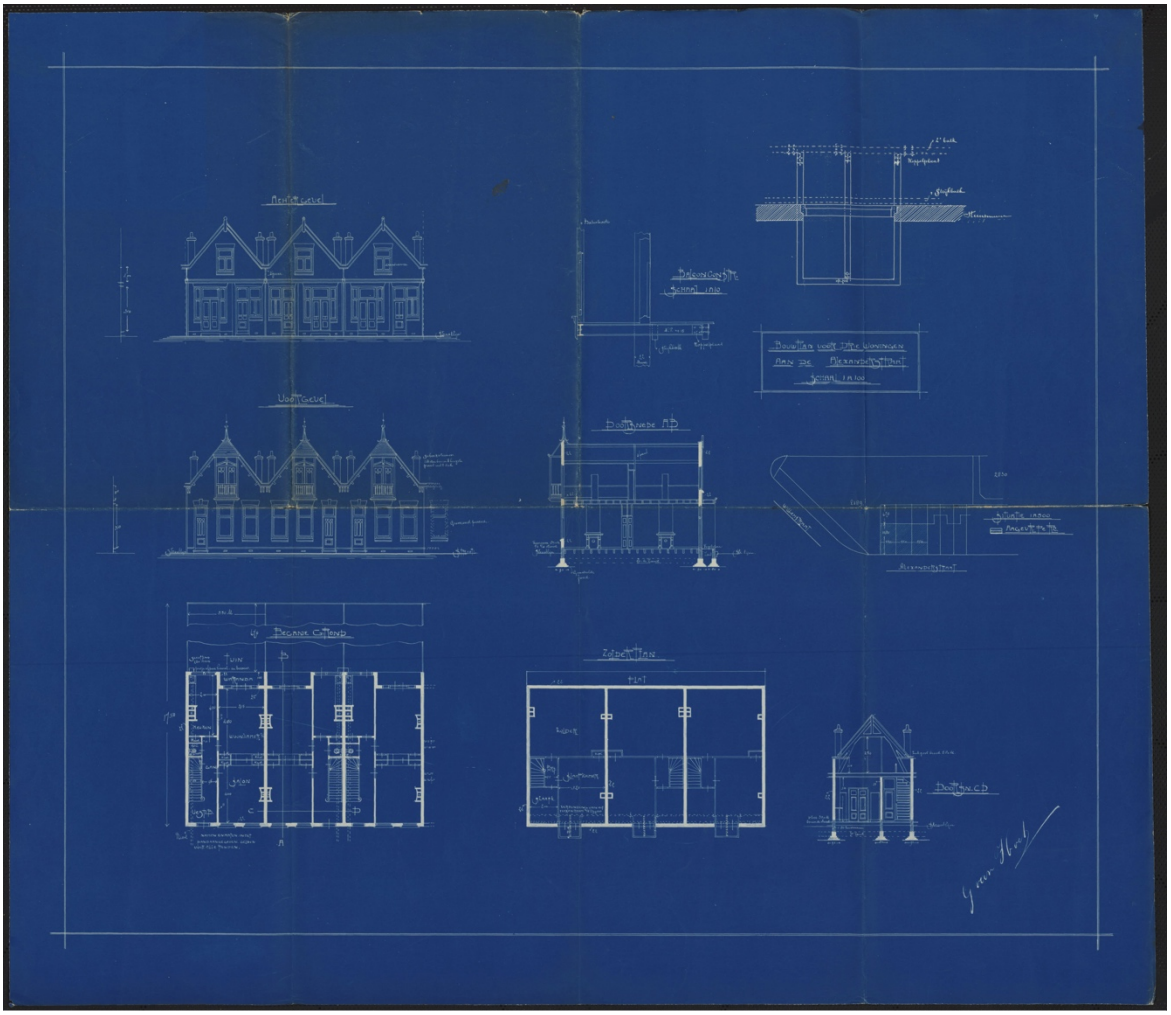
voorgevel

interieur

trap

CONCEPT

tekening 1909